

Cserehát turistája beszámoló. Írta: Paksa Sebestyén

Cserehát... Északi hegyeink közt szegényen megbúvó, a világ peremén fekvő dombvidék, távol a civilizációtól, elzárva közlekedéstől, ipartól, városoktól... Mennyire más itt túrázni, ezt a magára hagyott tájat megismerni, mint az ország más, divatos látványosságait felfűzni egy kirándulás útvonalára!

Így alakult a bejárás kétszer két napja:

Első túranap (2025.03.22.)

Kupa (bolt, bélyegző)
Lak (bolt, bélyegző)
Irota (fénykép)
Becskeháza (eredeti bélyegző)

Második túranap (2025.03.23.)

Felsőgagy (fénykép)
Szanticska (fénykép)
Abaújszolnok (Kéktúra bélyegző)
Felsővadász (Eredeti bélyegző Fehér Ernőnél)
Kupa (fénykép)

Harmadik túranap (2025.04.26.)

Becskeháza (eredeti bélyegző)
Csonka-hegy (fénykép - itt megvan az eredeti fém tábla a fán, már egy részét benőtte a kéreg. Nekem hatalmas dolog egy ilyen, turista történelmi emléket látni...)
Percse (eredeti bélyegző)
Darvaspuszta (fénykép)
Aznap éjszaka sátraztam, még Szemere előtt.

Negyedik túranap (2025.04.27.)

Szemere (fénykép)
Kőbánya-bérc nyereg (fénykép)
Felsőgagy (fénykép).

Még hetekkel ezelőtt említettem egy történetemben, mennyire könnyű megírni azt, amikor póruul járok egy túra alkalmával. Akkor még nem is sejtettem, mennyire jól sikerül a következő cserehádi túrám, milyen jó alkalmat is nyújt majd rá, hogy megmosolyogjam saját magam.

Van egy mára elfeledett, kivégzett túramozgalom, ami még hivatalosan létezőként sem lett túl népszerű. Vajon miért? Megvan az oka ennek is, mire a történet véget ér, ki fog derülni mindenkinek, aki végigolvassa - ezt megígérem.

Amikor Kéktúrázásról, következetességről, belekezdésről és sikerről avagy kudarcról beszélgetünk a témában érintett barátaimmal, mindig eljutunk a pontig: lapulhat 10.000 Kéktúra füzet a turisták zsákjában, futhatnak sikeres reklámkampányok a Természetjáró Szövetség részéről, nagyon jó dolgok ezek... A Budapesthez közeli ösvényeken hétköznap is kirándulókba botlunk, drágábbnál márkásabb túrafelszerelésben tündökölnék, büszkén bélyegeznek - ám azt, hogy valaki sikeres teljesítővé, nagy betűs Turistává váljon, nem azok a szakaszok döntenek el. Vannak gyönyörű országunknak olyan tájai, amik megpróbálják az embert. Fizikailag, de emberileg még inkább. Itt van például a Cserehát. Örökre beírta magát a szívembe ez a vidék, amikor először átkeltem rajta - a Kéktúra egyik legnagyobb tanulsága volt számomra.

Első túranap (2025.03.22.)

Kupa (bolt, bélyegző)
Lak (bolt, bélyegző)
Irota (fénykép)
Becskeháza (eredeti bélyegző)

Már nem emlékszem, ki ültette a bogarat a fülembé, elég annyi, hogy megtudtam, az egykori túramozgalom szervezőinél lapul még néhány kerámia plakett, ami a teljesítőknek járt. No, ha valamit, ezt muszáj megszereznem... Hát kell ennél jobb apropó, hogy eddigi, kéktúrás Cserehát átkeléseim után most más utakat, falvakat járjak be ezen az Isten háta mögötti tájon? Hosszas tervezgetés, egyeztetések után szombat reggel, három órakor indultam el, mert hat után már a Kupa felé tartó buszon kellett ülnöm. Nem könnyű tömegközlekedni Miskolctól észak-kelet felé...

Kupán, leszállás után mindjárt megszólít egy helyi ember, érdeklődik, vajon miért járok itt, ahol a madár is csak nagyon óvatosan. Rövid beszélgetésünkből kiviláglik, egyike ő a helyben megmaradni igyekvő, a falu javán munkálkodó lakosoknak. Büszkén említi a kultúrházzal kapcsolatos felújítási munkákat, panaszkodik a bürokráciára. A falu szebb képet mutat, mint mire számítottam - de hamar indulok, tudom előre, nem lesz könnyű a nap. A túra 2016 óta, tehát immár 9 éve nem létezik mozgalomként, arra számíthatok - no meg aztán az elmúlt napokban olvasgatott két beszámoló is ebben erősít meg - évente 2-3 ember vetődik erre talán. A jelzéseket - már ami 2016-ra még nem kopott le - "leszürkítették", vagyis szürke festékkel átmázolták, ami az eredeti

piros sávhoz képest beleolvad a háttérbe, nem látható távolabbról. Ahol cserjés, erdős területeken vezet az útvonal, nincs kitaposva, benőtte az aljnövényzet, de a fák is felnőttek már, követhető nyom ezeken a helyeken nincs. A turista itt a tájékozódási képességeire és térérő híján gyakran GPS helyett JPÉ (józan paraszti ész 😊) technikára bízta magát.

Kupa után még könnyű a terep, fel a hegyre, le a hegyről, **Tomor** majd **Lak** következnek - itt egy állami támogatással felújított élelmiszer bolt, ott egy szép templom, de a később látott, elborzasztó állapotú falvakat már itt is megidézi néhány épület. A Búza-kúria, mely valaha Tomor legjelentősebb épülete volt (1932-ben még csendőrorsnek újították fel) - mára sorsa alighanem megpecsételődött, kár érte. Vele szemben középkori eredetű templom, harangláb fából, palánkjába az 1893-as évszám van

belevésve. A házak közt nagyon sok megmaradt eredeti formájában, igen szembeötlő jellegzetesség a tornácok hármastagolása.

A gazdagabb, nagyobb házak esetén kiugró, négy oszlopos veranda, míg a kisebb parasztházaknál az oszlopos tornácok boltíve viseli magán ezt a stílusjegyet. Szakácsit megkerüli az út, itt már erdőben járok, gyönyörködöm az éledő, tavaszi természetben. Virágzik a som, a mostanság mértéktelenül divatosává vált medvehagyma helyett a Cserehát magára hagyatottságához inkább illő snidlingből csemegézhetek. Az egykor csertölgy erdőkkel borított Cserehát (innen származik a dombság neve is) erdeit járva nagy örömmel fedezem fel, van még itt öregebb tölgyes, de felnövekvő, fiatal telepítés is. A Péter-völgy-fő dombján jó tizenéve ültetett erdő borítja a tetőt.

Irotán pihenek meg először. Sok idő nem marad rá, ha még világosban akarok a kitűzött táv végére érni, de ennek a kis településnek a bájos házikóit meg kell nézni alaposan. Mert vannak errefelé olyan falvak, amiket a legnépesebb magyarországi nemzetiség felemészt, aztán vannak olyan kis "ékszerdobozok" is, amiket a módosabb emberek nyaralóként használva az utolsó szegig felújítanak - de kevés az a maradvány, ami mentes mindenféle túlzástól, ami őszintén őrzi a múltat, a hagyományt.

Innen egy darabig úri dolgom van, ráfordulok a Kéktúra nyomvonalára, egészen a Kecse-pad aljáig követem a kék sávot. A domboldalból még visszapillantok a falu felé, lent a patak völgyben elszórtan álldogálnak a fák, távolabbról a templom tornya mosolyog. Nagyon szeretem a cserehádi falvakat nézni a dombokról, ahogy előbb a templom tornya jelzi, hogy itt falu áll. Aztán a Kéket elhagyva - újra kékre lelek, megdobban a szívem. Mert ahogy utam a Kecse-pad tetőn visz át, ami az egész Cserehát

legmagasabb pontja, ott áll a tetején egy öreg tölgy. Ennek kérge őrzi évtizedes távlatból a mára megkopott, a törzs növekedése által nagyobbra nőtt jelzést, melyet talán még a "Másfélmillió lépés" forgató csoportja is látott erre jártában.

A tetőről meredeken lefelé tart az út, itt is a "szürke téglalapot" követem, ahogy magamban elneveztem az átmázolt jelzéseket. Patak völgyébe vezetnek, közeledik **Rakaca**. Ez a falu, amittől (főleg a lakosságától) a leginkább óvtak a korábbi teljesítők leírásai. Ahogy közeledem, egyre több eldobált szemét éktelenkedik a saras út mentén, a kanyarulatból két cserzett arcú, sötét bőrű ember bukkan elő - kezükben balta, fűrész. Egyikük ócska biciklit tol. A találkozás elkerülhetetlen, hát jó szóval, előre köszöntöm

őket. Kezet is nyújtok. A válasz is emberi, néhány mondat után nyílt és őszinte beszélgetés alakul - amikor az illegális favágásról kerül a szó, akkor is csak kissé szépítenek: "pár száraz gallyért jöttünk". Nem csóválom a fejem, nem alkotok ítéletet - pedig fentebb, az erdő megmutatja, hogy zajlik ez: karnyi, lábnyi vastagságú fákat döntenek a helyiek, az aprófa marad a helyszínen, a térdmagasságban elvágott csonk is. A java, ami pont alkalmas a kályhára, azt viszik csak el. És ez minden falu mellett így tetten érhető, amerre a mélyszegénység eluralkodott. Szomorú, jövőkép nélküli valóság ez, mint az üveg nélküli ablakú, beszakadt tetejű házak, az udvarokat ellepő szemétdombok.

Pedig lenyűgöző, ahogy a zord háttérrel nyújtó égbolt előtt a dombtetőre épült templom uralkodik a tájon, a nyílt mezőn Rakaca felé közeledve nem is lehet kérdés, fel kell menni az egykor várnak helyet adó, ma görög-katolikus templomot a hátán hordó kiemelkedésre. A várat régen elfeledte már a történelem, a helyén épült fa templomot a XX. század elején bontották el a helyiek, hogy maradandóbb, kő templomot

emeljenek a helyén. De a templom körül a kőfal még a középkori erődítés emlékét idézi.

Amint a falu központjába érek, két lelkes - szintén a nemzetiséghez tartozó - fiatalember harsányan kiált utánam, útba igazítanak. Lázasan mutogatnak Rakacaszend irányába, terelnének "vissza" a Kék jelzésre, ami valóban a szomszéd falun halad át. Azért én csak meggyőzőm őket, hogy tudom, merre járok és tényleg a templomhoz igyekszem. Felkapaszkodom a meredek, hosszú lépcsősoron. Bent lázas munka zajlik, elektromos szakemberek ügyködnek, így adódik, hogy bejutok a templomba, megnézhetem a keleti módra gazdagon díszített belsőt is, megcsodálom az ikonosztázt és a kiállított Evangéliumot.

Délutánba hajlik már az idő, a nap teljesen átadta helyét a gonoszul gyülekező esőfelhőknek. Már Debréte előtt talpalok az erdőben, amikor az első cseppek elérnek. Míg az ég szomorkodva könnyezi a táj nyomorúságát, **Debrétén** szépen rendbe rakott házak fogadnak, a templom környéke rendezett, a falucska végén pedig "százéves" olajütő szerkezet van kiállítva. Vele szinte szembe a "Szendrő és vidéke ÁFÉSZ" boltjára Isten tudja, hány évtizede kerülhetett a lakat, maga a tábla a '80-as éveket idézi.

Szaporázom már lépteim, az eső még csak finoman szitál, de nem szeretnék elázni. Közeledik a mai cél, Becskeháza református temploma, előtte már csak az erdőn kell átkelni, alig 6-7 kilométer.

Az erdőben már fogy a fény, az elborult égbolt és a sűrűn nőtt fák közt izgalmassá válik a túra. Jelzésből sem jut minden kilométerre, az ösvény nyoma sem látszik semerre, jobb híján iránytűvel, a térképen egyenesnek jelzett irányt követem. Eszembe jut egy tavalyi beszámoló, egy túratárs ezen a szakaszon törte lábát. Nem is annyira valószínűtlen a dolog, mert a rengeteg keresztbe dőlt fa, a félig avarban rejtőző száraz ágak alaposan megnehezítik a haladást. A sűrűben szarvasok ugranak meg előttem, ahogy elérem a helyet, ahol rejtőztek, erős illatuk betölti a levegőt. Végül aztán csak elérem, nem tévesztem el az egykori túraútvonal kereszteződését a pár éve kijelölt "új" piros jelzéssel. Az utolsó emelkedő jön már, utána a megszokott csereháti kép, mezőre érek és a völgyben ott vár a falu temploma.

Sötétedéskor fordulok be a főutcára, megtalálom a mozgalom bélyegzőjét a templom kerítésére erősítve. Itt vár rám Endre is, akit szállásadóm, Vozák Laci küldött elém Bódvarákóról. Nem panaszkodhat, reggel úgy üzentem, hat óra lesz, mire elérem Becskeházát - 18:05-öt mutat az óra, amikor behuppanok a jobb oldali ülésbe. Túl 38 kilométernyi gyalogláson, át a csereháti vadonon, úgy érzem, sikerült elfogadhatóan pontos előrejelzést adnom :-)

A **bódvarákói** szállással, no meg a házigazdáival, Mónikával és Lacival bajok vannak. Legszívesebben azt mondanám, jobb őket messze elkerülni. Mert ha az ember megismeri őket, garantált, hogy vissza fog járni hozzájuk. Vendégszeretetük, barátságuk a mai, rideg világban teljesen elképesztő. A Kéktúra bélyegző mellett elhelyezkedő öreg házat a szakember és a műértő, helyi értékeket becsülő módon újítták meg már sok éve és üzemeltetik a turisták örömeire. Konyhájuk... Mit mondjak... Főztjüktől is eltanácsolnék mindenkit, mert az nem járja, hogy hosszan küzdök a tereppel, távolsággal, ledolgozok pár ezer kalóriát, aztán este leültetnek az asztal mellé és mire felállok, a háromszorosát töltöttem vissza - mert nem voltam hajlandó sem a parádés

húslevesből, sem a páráját ritkító sztrapacskás szarvaspörköltből repetát elfogadni. Nem is, sőt... Amikor Móni a malomkeréknyi tányérra halmozza a hatalmas adag pörköltet, megjegyzem, nekem ugyan elég lett volna a kis adag is - már készen áll a válasszal: nálunk ez a kis adag.

Laci sokat látott természetjáró. Tátrától a Himalájáig, barlangok mélyétől magashegyekig élt át kalandokat. Barlangi bűvár, barlangi mentő. Életem egyik legjobb élménye, amikor néhány környékbeli barlangban ő vezetett.

Ilyen körülmények közt talán érthető, hogy nem kerülök ágyba túl korán. Reggel, főleg a szombati korán kelés után az ötkor felcsendülő ébresztő mégis ébren talál.

Második túranap (2025.03.23.)

Felsőgagy (fénykép)

Szanticska (fénykép)

Abaújszolnok (Kéktúra bélyegző)

Felsővadász (Eredeti bélyegző Fehér Ernőnél)

Kupa (fénykép)

Amíg letámolygok és a fenséges illatok nyomán tájékozódva meglelem a szalonnás, kolbászos, lecsós tojást, mellette a pompás kenyérrel, mit Mónika még az éjjel süttött, fejbe kólint a felismerés – eső áztatja az utcát, veri az ablakot. Jól megterveztem én ezt a cserehádi kalandot, alaposan. Mindenki, aki már járt erre, tudja, mit jelent errefelé a csapadék. Túl azon, hogy az egész naposnak ígérkező égi áldás jól átáztatja az embert, az utak, a Cserehát agyagos talaja átváltozik egyfajta földi pokollá. A táj felépítése – észak-dél irányú dombvonulatokból áll a vidék, melyeket a patakok vízgyűjtő területe választ el egymástól – teszi különösen nehézé ilyenkor az ide merészkedő természetjáró dolgát. A dombok, amik napos időben előbb eltakarják,

majd a dombtetőre érkezéskor oly bájosan mutatják meg a következő templom keresztjét elébb, tornyát aztán, végül magát a falut is, esőben makacs és szívós

ellenségé válnak. Felfelé nem harap a bakancs talpa, lefelé korcsolyává alakul a csúszóssá váló, sárgás-barna talajon. Na, ez az a pillanat az, amikor mosolyra húzódik ajkam. Ha megfőzted magadnak, edd is meg. Kellett neked csereháti plakett, meg elhagyatott táj élmény – ma aztán megkapod... 😂

A menetrendi adottságok miatt Felsőgagy a vasárnapi szakasz rajthelye. Míg odajutok, alkalmam van egy pillantást vetni a végtelenül érdekes, **szalonnai** templomra. A „keletelt” szentély még a rotunda része, az Örsúr nemzetség építette a XI-ik században – tehát a „minden tíz falu építsen egy templomot” törvény idejében. Ez és a rotunda jó része maradt meg, amikor a XIII. század során román stílusban építették tovább, bővítették a templomot. A bejárat felől viszont a XX. század második felében készült homlokzat zárja le a középkori épületet – és a sok megpróbáltatást átélt épület jelenkorig tartó történelmét is. A kerítőfalat nagyjából az eredeti helyén, de már újjáépítve látjuk – eredeti viszont a fa harangláb, aminek keletkezési éve vitatott, de mindenképpen 1700-as évek közepi.

Felsőgagyon, mire indulok, csillapodik az eső, de kitart. A templom felé teszek kitérőt, majd a múlt század elején épült Huszár-kúria kerítéséig. Az épület felújítva áll, a körülötte lévő területen parkot alakítanak – kíváncsi vagyok, mi lesz belőle. Lakóház? Esetleg szálloda? Akárhogy is, de örülök, mert sok más társával szemben ez a kis darabkája az elmúlt kisnemesi időknek már túléli a szocialista időkkel elindult pusztulást.

Aztán kiérek a faluból – és kezdődik a haddelhadd. Az első dombhát, az első sárkoloncok pedig könyörtelenmód tapadnak a bakancs talpára. Kamáslit csatolok, bevetem a túrabotot is, no meg a türelmet, előbb-utóbb elfogy majd a járhatatlan terep, biztatom magam. Az emelkedő csillapodik is, ám nem a kegyetlen sár – az út fogy el előttem. Ahol a térkép még turistautat jelez, ott a tavalyi kukoricatábla tarlója éktelenkedik. Mondanék szép szővirágokat, de inkább caplatok tovább. Közben azon

gondolkodom, hogy ezekben a nagy, megművelt táblákban benne foglaltatik a Cserehát jövője. A kis gazdálkodókat felváltják a nagyvállalkozások, a romák által lelakott falvak pedig néhány évtizeden belül elnéptelenednek majd, eltűnnek a föld színéről – a Cserehát egy szinte egybefüggő mezőgazdasági területté válik majd. A falvakban máris rengeteg vályogház süpped alá, amelyiken nincs már tető, gyorsan adja vissza magát az anyaföldnek.

Míg ezen töprengek, átfordulok a dombtetőn és megérkezem a **gagyapáti** kerített... kilátóhoz

Úgy látszik, él még a Cserehátban a középkori építészet. Az erődtített templomok mintájára a kilátót és a mezőgazdasági területet, amin áll, magas kerítés veszi körbe. Kis fantázia kell csak hozzá, hogy a közelében álló geodéziai tornyot amolyan őrtorony szerepében lássam. Szerencsére, közel a kilátóhoz hagytak egy ajtót a kerítésen – így még szomorúbb, hogy a sarkon

le van taposva az amúgy jó 3 méter magas kerítés. A kilátás látványos, Milic-tömb egyik oldalán, Szalonnai-hegység másfelől, lábam előtt Szanticska. Utam is arrafelé vezet tovább, át a kicsi, de szívet gyönyörködtető, pár háznyi falucskán. Szanticska a „Másfélmillió lépés” forgatásakor Magyarország legalacsonyabb lakosságú települése volt. Most is alig van állandó lakosa, de rend és tisztaság uralja.

Legtöbb háza gyönyörűen felújítva, pusztuló épület mutatóban sincs. Temetőjét már benövi az erdő, elhagyatottak a síremlékek. Talán ez az egyetlen tény utal arra, hogy már nem az eredeti lakosok, vagy leszármazottak lakják **Szanticska** házait. A faluból dél felé kivezető patak völgy itt is sűrű erdőn át vezet, patakon kelek át, keresem az utat ami van, hogy teljesen elveszik. Hosszú egyenes és öreg erdő, szúrós-tövisek aljnövényzet kíséri, míg **Abaújszolnok** felé közelgek. Az eső is erősödik – elkezdek

mérlegelni, vegyek-e esőponcsót. Az aljnövényzet miatt halasztgatom csak, hátha elfogy a szeder valahol, hátha szélesebb lesz a felnövekvő fák közt az átjárás – aztán mire ritkul a növényzet, pólóm-ingem úgy átázik, hogy felesleges dolog volna magamra venni az esővédőt. Fázni nem fázom, amíg megyek addig megmarad a komfortérzet. Abaújszolnokra szeméthalmok, romos házak mellett jutok be.

Ahol a Kék jelzést újra elérem, a

buszmegállóban ismét roma fiatal, egy anya, kisgyerekek karján szólít meg. Azt kérdi, a pecsétet keresem-e. Emlékszem rá, hol találom, de hagyom, hadd magyarázza el – meg is köszönöm, tetszik a jó szándék.

Nyesta felé fordulok, elhagyva az utolsó ház acsargó kutyáit, újra agyagos emelkedőn mászok, kapaszkodom felfelé. Megállok, hátranézek, vetek egy pillantást a falura felülről. Itt is a templom a meghatározó látvány a parányi házak között, mutatja, mennyire fontos volt valaha a falvak népének, hogy méltó házat építsenek Istennek.

Aztán, ahol a kék sáv befordul az erdőbe, már nem ezen jár az eszem. A keskeny ösvény derék módon ki van tisztítva, az MTSz területi turistaút felelőse jó munkát végzett – ám a vaddisznók... Na, ezek a derék földmunkások keresztbe-kasul felszántották az utat. Megizzadok alaposan, mire átlendülök a tetőn, de a nyéstei templomtorony látványa erőt ad. Egész addig mosolygok, míg össze nem áll fejemben a kép: a templomtorony háttéréül szolgáló, meredek domboldal csak arra vár, hogy nekifordítsam bakancsom és megküzdjek vele is...

De a dombtető alól a falu felé visszafordulva kárpótol a látvány, feledem a tejsavképző emelkedőt, igyekszem tovább **Felsővadász** felé. A lejtő hosszan, lankásan ereszkedik a faluig, közben erősen figyelem az állatok lábnyomait. úgy másfél évvel ezelőtt őzet követő farkas nyomát fedeztem fel itt, a friss hóban. Most nincs ekkora szerencsém. Befordulok egy kis utcába, bélyegzőt kapok Fehér Ernőtől, aki régi pecsétet őriz. Fura érzés, hogy most nincs szükségem a hivatalos, aktuális Kéktúra

bélyegzőre, de a régivel azért kérek egy lenyomatot az igazolólapra. A kastélyt, ahol II. Rákóczi Ferenc gyerekkora legnagyobb részét töltötte, most is csak kívülről tudom megnézni. Kíváncsi vagyok a belsejére, talán bejutok valaha. Azt tudom, jövök még errefelé, lehet rá alkalom.

Innen már sietnem kell. De, hogy a történet megkapja a keretét, még egyszer visszavezessen az alapgondolatig, miért is nevettem jóízűeket magamon – túl esőn, sáron, egyéb megpróbáltatásokon – el kell mondanom, miért is jó alaposan megtervezni minden túrát. Miért is helyes ráadásnak „B” verziót is kigondolni, felkészülve minden eshetőségre. Amikor ezt a napot kitaláltam, feljegyeztem, hogy egy busz megy Kupa irányából vasárnap délután, amit el KELL

érnem, nagyjából fél négykor. Felsővadászról még erős 6 kilométer állt előttem,

aminek megtételére „igen bőséges” időm maradt – úgy bő egy óra tizenöt perc 😊 .

Figyelembe véve, hogy a szombati buszjárat is 6 perccel a hivatalos menetidő

ELŐTT volt Kupán, hamar megérlelődik bennem a gondolat, nem fotózgatással és gyönyörködéssel töltöm majd az időt. Még jó, hogy az eső is egyre bővebben hullik, nem nagyon volna sem kedvem, sem időm ácsorogni. Még úgy sem, hogy az úttalan út egy végtelen repcemezőn át visz - előbb egy völgyhajlat aljába, ahol bakancsom végképp, ám rendkívüli alaposággal ázik át - majd fel a hegyre, de olyan meredeken, hogy elfogyjon a maradék szuflám is. Ahogy felérek és megRÁZkódtatás

nélkül áthatolok a villanypásztor dróttjai közt, már csak a sárral kell megküzdenem, ami hűséggel kitart egész a Kupa feletti dombtetőig.

Ahogy a kamásnim, bakancsom szemlélem, reménytelennek tűnik a gondolat is, hogy ebben az állapotban buszra lehet szállni. Ám lefelé – hatalmas szerencse – az egykori turistautat már benőtte a fű, így amolyan „kefés-mosó” jellegű, bő vizes mosást kap szerencsétlen lábbelím. Sietős utolsó szakaszom végül megmenti a helyzetet, a pontosan érkező világvégi járatot már a megállóban megpihelve várom. Ücsörgés helyett azért vetek egy gyors pillantást a kitett menetrendre, biztos, hogy létezik-e az az „utolsó” járat. No, igen... A pontos és körültekintő tervezés fontossága... Létezik. Sőt, létezik még egy másik „utolsó járat” egy órával később is, aztán egy „tényleg legutolsó”, még este valamikor. Vagyis megérte szakadásig teperni, szenvedni, nehogy lekéssem, és ott ragadjak a semmi

közepén 😊 .

A cserehádi kalandozás egy időre megszakad itt, a nagyjából 109 kilométer nagyobb felét megtettem, láttam, tapasztaltam. A völgyekben rejtőző-pusztuló, vagy éppen időkapszulaként megmentett kis falvak, a jellegzetes tornácú házak, kontyolt homokukkal, a kúriák, Árpád-kori templomok, szelídnek tűnő, de embert próbáló dombok és öreg erdők most is elvarázsoltak. Április végén, ha minden a terveim szerint alakul, visszatérek és nomád módon túrázva fejezem be a mozgalmat.

Harmadik túranap (2025.04.26.)

Becskeháza (eredeti bélyegző)

Csonka-hegy (fénykép - itt megvan az eredeti fém tábla a fán, már egy részét benőtte a kéreg. Nekem hatalmas dolog egy ilyen, turista történelmi emléket látni...)

Percse (eredeti bélyegző)

Darvaspuszta (fénykép)

Aznap éjszaka sátraztam, még Szemere előtt.

Hetek múltak mióta az egykori, Cserehát turistája mozgalmom ösvényére léptem és bejártam a "nagyobbik" felét. Múlt hétvégén hát a "jobbik" fele várt rám, de ezt nem tudhattam még, mikor reggel egy remekbeszabott lecsó illata ébresztgetett a bódvarákói szálláson. A nap kulturális programmal folytatódott, a gyaloglás előtt nem akartam kihagyni a **tornaszentandrás**i templomot, amit egy fő túrajelzés sem vesz útjába - a Kék sávról lehet kitérővel odajutni, két "átszállással" - előbb a Kék négyzet majd a kék műemlék jelzést követve.

Én most autós segítséget vettem igénybe, mert az idő szorított - az Árpád-kori, ám a megszokott román stílusú templomainktól egy dologban gyökeresen eltérő, erődített templom megtekintése, az azt bemutató emberrel való beszélgetés csaknem egy egész órát vett el a napból - illetve... Inkább azt mondhatom, majd' egy órányi, tömény élményt adott. Egyediségét a két szentély jelenti, amit a Gertrúd királyné kíséretében érkező meráni nemesség (Bánk bán... ugye mindenki ismeri?) hozott

Magyarországra - mára ez az egyetlen ilyen templom az országhatárokon belül. Freskói gyönyörűek, nagy felületen sikerült feltárni, restaurálni azokat. Van köztük nyilvánvaló - nekem a legizgalmasabb Péter apostol keresztre feszítése, ezt a jelenetet még nem láttam sehol - és van olyan festett alak is, amiről a történészek a mai napig vitákat folytatnak.

Nehezen búcsúzom a helytől, de vár a folytatás, az ismeretlen Észak-Cserehát. **Becskeházán** indul a menetelés, a régi bélyegzőnél, mely, mint legutóbb, még mindig a templom kerítésére erősítve várja az arra vetődő turistát. Már a gyaloglás elején látom, felesleges festett túrajelzéseket keresni, elkoptak már az útvonalról. Rögtön Antalmajor előtt, fenn a dombtetőn elvétem a dolgot, addig megyek egy kitaposott

nyomon, míg körbevesz a bozót. Pillantás a térképre, ami megerősít benne, máris "rossz útra léptem". Visszaevickélek, van, ahol "segédeszközzel" kell átvágnom magam a szederindák és fiatal akác suhángok közt. A kiszáradt vízmosáson, amerre valaha a túra tervezői vezették az utat, könnyebb haladni - bár korántsem mentes az akadályoktól. Végre, a domb aljában megpillantom a bitument - már csak egy alagutat kell vágnom oda, ahol az ösvény és az úttest közt bozótból alakult fal húzódik. Ha valaki annyira elvetemült, hogy a nyomomba lépjen, legyen könnyebb neki ez az átkelés!

Antalmajor hatalmas nyárfák árnyában hűsöl még, egyikükön magányos túrajelzés - gyorsan meg is örökítem egy képen, de figyelmem inkább a tanya közepén álló, talán múlt század eleji - és most is becsben, jó állapotban tartott magtár ragadja magával. Jó érzés látni, hogy vigyáznak rá, nem hagyják elpusztulni, hogy mellette egy "célszerűbb" - vagyis kellőképpen formátlan, modern, könnyűszerkezetes hodályt húzzanak

fel. De a tanya hátsó részében is találok számomra érdekes látványt, öreg ZIL, Praga teherautók várják, hogy az idő elvégezze rajtuk pusztító munkáját. Tovább, kelet felé visznek lábaim, a köves úton egész hamar erdőbe érek.

Ha már a pusztulást emlegetem, ide tartozik, hogy Antalmajor szomszédja, Katalin-major ma már nem létezik, csak a térkép őrzi a nevét - ám a dombhát felé vezető emelkedő festő ecsetjére való képpel csábít. Elhagyva egy romos épület falait, indulok felfelé. Teljes alakjukban természetes formájú, magukban álló hagyásfák közt haladok, szépségük okán mind megérne egy fényképet...

A táv – olybá tűnik - mintha nem akarna fogyatkozni. A tervezett 31-32 kilométer nagyjából fele esik egy etapba, az első ellenőrzőpont a Csonka-hegy teteje 14 km - az már a ráadás, hogy az utolsó három kilométer - nem meredeken - de végig emelkedik. Közben a két napos, nomád túra felszerelése ólomként húzza a vállam. Bolt, kocsma nincs erre felé, de tartottam tőle, hogy vízhez is nehezen jutok majd, így alaposan (túl)töltöttem a hátzszakom. Hogy ez mennyire felesleges volt... Látjátok majd... 😊

Csonkahegyen még a festett fémtábla őrzi az egykorvolt igazolópont emlékét, padok is vannak, le tudok telepedni egy gyors piknikre. Igazolót fotót készítek az újabb készítésű, fa emlékművel és indulok is. **Keresztéte**, ez a pöttöm falucska a következő pont, jó lesz gyorsan odaérni, mert várnak rám. Az erdészeti út lefelé vezet, friss energiával töltekezve szinte repülök, mintha csak percek telnének el, már a nemrég felújított iskolakápolna előtt állok. A 7 fős település - ez a hét fő nem elírás - egyik őslakosa érkezik kerékpáron, nála a kulcs, vele egyeztettem telefonon, hogy beenged és mesél a kis létesítmény történelméről. Tőle tudom meg, hogy a kápolna 1926-ban épült, a helyi hívek összefogásában, majd egészen 1972-ig zajlott benne oktatás. Felújítása pár éve történt meg. Amit ezen túl megtudok, mégis sokkal szívhez szólóbb: az idős férfi maga is ide járt iskolába, úgy hetven évvel ezelőtt.

Minden nap... Minden nap begyalogolt ide négy kilométerre eső tanyájukról, az akkori csehszlovák határ mentéről. Erről, aztán más, személyes emlékekről és a falucska sorsáról - hogy sikerül megőrizni épületeit, a közösséget a jövőnek - már az ebédlőasztal mellett esik szó. Mert - mert a magyar vendégszeretet él még erre felé és szó sem kerülhet arról, hogy csak úgy továbbrohanjak. Természetesnek veszik, hogy ha dél körül érkezem, behívnak magukhoz. Így előbb le kell ülnöm náluk, megebédelni velük. Mert hiába érkeztem később, mint jeleztem, megvártak az ízletes, kevéske

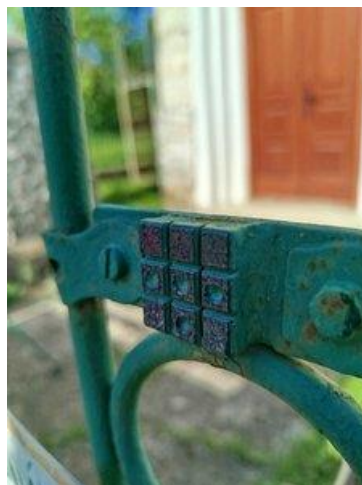
paradicsommal készített, hússal bőven töltött káposztával, diós süteménnyel. Alig tudok tovább indulni, nagyon meghatódom - ráadásul órákig lehetne velük folytatni a diskurzust, annyira szerteágazó a sok emlék, tudás a környékről, amit megosztanak velem. Mégis muszáj felvenni a hátizsákot...

Ahogy elköszönök, s az északnak mutató utcácskán gyaloglok, a kápolna előtt jókora turista csapatra figyelek fel. Ha valamire, hát erre nem

számítottam, hogy turistákkal találkozunk össze itt, az Isten háta mögött. Nem sokat, de néhány szót velük is váltunk, elmesélik, milyen terv szerint járják a Cserehát dombjait, de még azt is, hogy egy társuk hátra maradt, kifícamodott bokával várja, hogy túrájuk végeztével visszatérjenek érte. Míg azon gondolkodom, hogy tudnék segíteni, ballagok fel a dombhát felé - és újra elvétem a jelzetlen utat. Keresem, kutatom a visszatérést, mindenfelé sűrű bozót, dús aljnövényzet képez falat az erdő mentén. Mire átverekszem magam, alighanem túl vagyok a helyen, ahol a sérült várakozik, így végül nem találkozom vele.

Perecsére érek, itt örömmel fedezem fel a túramozgalom eredeti bélyegzőjét, a kerítésre szerelt, mátrix formájú fém alakot. Bár vastagon átmázolták kerítésfestékkel a legutóbbi renoválás során, azért sikerül értékelhető lenyomatot produkálni vele.

Fura a kezelése, túl azon, hogy manapság már nem szokás ilyen "fix" pecsétet kirakni túra igazoláshoz (sőt, egyre inkább a digitális igazolás terjed el). A bélyegzőpárnát kell előbb a felületére nyomni, majd a papírt - nem a bélyegzőt a papírra.

Perecsére után **Kány** a következő falu, rövid futamodás csak, de a határában húzódó vízfolyás, a körötte nőtt ártéri erdő megérdemli, hogy ne csak átrohanjak rajta. Nézelődöm, ám pihenni inkább a görög-katolikus templom közelében ülök le. Nem hosszan ücsörgök, bár kínoz már a sarkam, be kell kennem, hogy tovább tudjak gyalogolni.

A Csonkahegy óta megváltozott táj, a túra ritmusa ahogy településekkel van megszaggatva, olyan érzést kelt, mintha sokkal gyorsabban haladnék. Így amikor egy vendégházba botlok és az ott legénybúcsúzó társaság vezéralakja megszólít, könnyű engedékenységgel bocsátkozom beszélgetésbe - nem tartok tőle, hogy baj lehet belőle. Persze, nem is lesz... Mi is történhetne... Bemutatkozunk, ki honnan jött - ők a közelből, elmondom hát nekik, mennyire megszerettem ezt a vidéket. Csodálkoznak egy sort azon, honnan keveredtem ide és hogy az erdő mentén akarok sátrazni az éjszaka. Mire a második kupica barackpárlat is a múlté, szabadkozva próbálom folytatni az utam - a harmadik pohárkát mereven

visszautasítom: "Nekem még fel kell találnom ott szembe, a hegyre". Fel fogsz találni, de ha mégsem, gyere vissza hozzánk - hangzik a válasz.

Hogy izgalomból, eseményből az estbe hajló délutánra is jusson elég, a völgy aljában tűzoltó érkezik. A piros jelzés (nem) jelezte út szarvasmarha telepen vezet át, az egyik istállóra döntött rá egy nyárfát az egész nap viharos erővel tomboló szél. A gazda is ott áll, míg a szürke ruhások tanakodnak - és már távolról indul, rohan felém. Nem lepődöm meg, mikor megkér, kerüljem el messzire a telepet - jogos az aggodalma a száj- és körömfájás vírus miatt. Tán hevesebb ellenkezést vár, kissé megakad, mikor

megkérdem, mit javasol, merre kerüljek. Aztán a térkép fölé hajolva beszéljük meg, hogy tudok tovább haladni.

Darvaspuszta közeleg már, az utolsó igazolópont erre a napra. A délelőtti táj köszön vissza újra, valaha hatalmas erdő boríthatta a dombhátat, ma hagyásfák őrzik a genetikai állományt - vajon, milyen volna, ha hagynák újratelepülni, felnőni... Végtelen, igazi erdő... De így is szép, szívbe markoló a látványa, ahogy a hatalmas óriások a lemenő nap fényében tündökölnék. Csodaszép ez a táj, még ha szelíd lankák alkotják, sehol egy zord bérc, sziklás csúcs...

Ahogy a nap lebukik a domb mögött, már a sátorhelyet keresem. A térképen találok egy alkalmasnak tűnő rétet, szerencsére az erdő mente lapos és valamennyire a széltől is védett. Mire a sátrat felépítem, már besötétedik. Sikerült jól kihasználni a napot, úgy érzem és a másnapra szánt szakaszból is megtettem szűk két kilométert, míg a helyet vadásztam - élményekkel gazdagodva, nyugodtan térhetek hát éjjeli pihenőmre.

Negyedik túranap (2025.04.27.)

Szemere (fénykép)

Kőbánya-bérc nyereg (fénykép)

Felsőgagy (fénykép).

Nyíregyháza felé suhan a vonat, a frissen elkészült, forrón párologó, mézes teám kavargatom, csend és nyugalom vesz körül - pedig a digitális kijelző szerint 120 km/H sebességgel közeleg felém a négy napos alföldi vándortúra... Ebből a közegből visszatekintve még különösebb a csereháti túra második napján átélt hangulat, az ottani élmények.

Ahogy eljön a pirkadat, a sátramnak védelmet adó erdősáv felett emelkedik a kelő nap, már nem randalíroznak a vaddisznók a bozótosban - fél éjszaka hallgattam őket. Ez a nap más, mint a tegnapi, jól tudom. Egyrészt könnyebbnek ígérkezik, hosszú szakaszok vezetnek közúton, jól követhető mezei utakon - másik oldalról pedig a szombaton érintett apró, ám gondozott falvacskák után a vasárnap olyan településeken át visz, ahol a "nemzetiségiek" nyertek életteret - ennek minden hátrányával és izgalmával együtt.

Reggelizem, gyors pakolás után Szemere felé indulok. Erdőben gyalogló az elején, nem csak a jelzések hiánya, a térkép is félrevezet, néhány éve alakulhatott ki az erdei út, ami nem szerepel rajta. Pár száz méter kell, míg felismerem, rossz irányba haladok. Az erdő viszont szép, öreg fák, a talajszinten páfrányok nőnek. Az égbolt felé nyújtózó lombkorona a nap fényében smaragd színben tündököl - szinte sajnálom, amikor kiérek a bitumenre. Emelkedik, kanyarog az út, lomha kígyó módjára vezet. A Cserehát nyugati oldalára mutat szép kilátást, a Szalonnai-hegység felé, ahol a Martonyi-kolostor, az egykori pálos rendház romjai is megbújnak.

Szemere apró meglepetéssel vár, mert a Pallavicini család kastélya felé fordulva az egykori uradalmi kertből megmaradt ősfák, kis tó alkotta park hangulatára nem számítottam. Ha már a jelenleg óvodaként használt kastélyhoz kitérőt tettem, felballagok a templomhoz is. Nem tudom, használják vajon? Az állapota alapján már megfeledezett róla az, akinek gondját kellene viselnie.

Fulókércs lesz a következő falu, még mindig közúton gyaloglom. Lassan megindul az élet a környéken, egyre több autó kerülget. Szívesen lemennék a völgy aljába, a patak mellé, de a térkép nem jelez járható ösvényt - jobb a békesség, inkább néha hátrafelé pillantok, ahol Szemere templomtornya még mindig fel-felbukkan, fehér színével megtöri a lágy, cserehádi lankák zöld hullámait.

Mivel eljön a tízórai ideje, a falun átjutva pihenőt tartok. Előbb még szemügyre veszem a templom alatt romladozó tekintélyes, vén házat - aligha nem ez volt a plébánia, vagy méretei alapján akár az iskola. Ez a hely megint kitérőt jelent, de nem bánom. Amíg még állnak

ezek az épületek, addig kell felkeresni őket. Ki tudja, meddig lehetséges még... Mert ahogy **Fájra** érek, ott is a pusztuló múlt fogad. Bár a falu elején új építésű óvoda büszkélkedik, mellette az iskola is egy rendben tartott, bár régi épületben működik - de a kastély... Az jövő nélkül bámulja a szép tájat törött ablakszemeivel. Kissé sajnálom, de ide nem sikerül bejutnom. Beszéltem ugyan a "kulcsok őrével", de túl későn találtam rá. Hivatalos, írásbeli engedélyre lett volna szükség, péntek délután volt már akkor, nem volt mód beszerezni. Legalább lesz miért visszajönni:-)

Fájt nem könnyű dolog elhagyni. Első akadály, hogy olyan népség lakta házak közt visz az út, akiktől kissé tartok. Nem félek, de óvatos vagyok - és van is miért annak lennem. Ahogy fél percre megállok, vizslatom a térképet, már fékez is mellettem egy kopott Opel. Szakállas, rossz arcú alak ül benne, felelősségre vonóan agresszív hangon kérdez: "Mit keres?" Csak nyugalom... Volt már ilyen. Mosolygok, köszönök és válaszolok: túrázni vagyok, Csenyéte, aztán Felsőgagy felé megyek tovább, át a hegyen. A másik oldalon a szigorú tekintet mintha enyhülne. Látja ő, bolonddal van dolga, nem vagyok veszélyes a helyi közösségre - de azért odaböki, a harmadik házat elhagyva kanyarodjak fel a hegyre, ne menjek tovább egyenesen. Nem is kísértem a sorsot, elkerülöm a falu csúnyább részét.

A második akadály - maga a hegy. Mert a hegy meredek, nem kicsit. Nem viccel, kitartóan emelkedik, én pedig igen meglassulok. Hátrafelé nézelődni is jut időm, megállok néha, így tűnik fel, hogy a távoli Zemplén vonulatán mintha szögletesen emelkedne ki valami. Nézem, gondolkodom - tán a regéci vár lesz az? Tájélok a térképet az azonosítható tereptárgyakhoz, csak megerősít benne. Végül eszembe jut, a nyakamban lógó fényképezőgéppel "ráközelíték" és látom,

tényleg a Regéci-várhegyet látom a messzeségben.

Ahogy átbukok a hegytetőn, ereszkedem lefelé, kibukkan egy templomtorony - annak a településnek, annak a templomnak a tornya, amitől turista ismerőseim a legjobban óvintettek, mikor csereháti terveimről meséltem nekik. **Csenyéte** áll előttem, mint zord és sötét akadály. A kissé több, mint száz kilométernyi gyaloglás utolsó, ám legnehezebb próbatétele. Azt hiszem, elég annyit elmesélni, a templom már rég nem Isten háza itt. Teteje nincs, falai is omladoztak már. Hogy valami maradjon belőle a jövő generációinak - szomorú mementóként - betonkoszorú védi már a téglafalat a további ázástól, omlástól. Hogy miért jutott ide az épület? A falu népe minden tüzelésre alkalmas tárgyat, anyagot kilopott belőle... Egyszerű, bár döbbenetes módon széthordták a templomot...

Leérek a faluba. Ahelyett, hogy a legrövidebb úton átvágnék rajta ahogy a túra útvonala is vezetett egykor, jobbra fordulok. Egyenesen a központ felé. Éles ellentétek sorakoznak a főutcán: az elmúlt 10-15 évben épülhetett az óvoda és az iskola is. Látszik, hogy az állam sokat tesz a leszakadó települések támogatásáért - tényleg szinte ordít, hogy az óvoda és az iskola ezeken a településeken mind új vagy felújított. Bezzeg a "házak", amiben élnek az emberek. Hiába a nyílászárócsere programban beépített új ajtók, ablakok, a pályázattal itt-ott újra cserepezett tetők, ám rend, tisztaság mutatóban sem lelhető. Az udvarok szemetesek, de az utcák is. Ápolt, művelt kert nincs. Errefelé reménytelennek tűnik az igyekezet, hogy dolgoz, a környezetéért tenni akaró embert neveljen bárki is.

Dél múlt éppen, csapatokban üldögélnek az emberek a házak előtt, valahonnan mulatós zene dübörög. Szociofotók százait lehetne elkészíteni, de nem teszem - békességet kell tartani. Miközben körbenézni is csak óvatosan merek, megint felöltöm a visszafogott egyenmosolyt. Mindenkinek előre köszönök, barátságosan intek - de a kérdést, mit keresek én itt, most sem úszom meg. Hogy is maradna el az érdeklődésedet... Érzem már, nem ők a látványosság - én vagyok az. Atrocitás most sem ér. Újra, megint

megerősödik bennem, hogy emberi hozzáállással elkerülhető az incidens ezekben a falvakban is. Mert más a viselkedésük, mint a miénk - de leginkább a félelem és az önvédelem az, ami kihozza az agressziót.

Szomorú szívvel, de már nyugodtabban kapaszkodom a templomocska maradványához. A dombtetőről aztán már merek fotózni is a falu felé, ám az arcokat, emberi sorsokat mutató képeket csak magamnak teszem el - nem volna illő közzétenni.

Felsőgagy felé újra bitumenburkolaton ballagok. Sorsszerű, hogy míg elérem a zsákfalú, Csenyéte felől a sokkal rendezettebb képet mutató település határát, egy autó kerül csak el, a Máltai Szeretetszolgálat járműve. A túra ebben a faluban véget ér, megint megtapasztaltam a Cserehát szépségét, vadságát, mindkét arcát. Körbeértem és teljesítettem a mára megszüntetett "Cserehát turistája" mozgalmat, talán az utolsók között.

Közeledünk Nyíregyháza felé. Fejem felett a kijelzőn az adatom, kerek 120 km/H most is a sebesség, pontosan tartja a menetrendet az InterCity. Léghkondicionált utastér, csend... Odaballagok a büfékocsi pultjához, kérek egy kávét. És ebben a modern, kényelmes világban azon töprengök... Vajon mennyi idő kell hozzá, vajon eljön-e valaha az a kor, hogy a civilizáció gyökeret verjen a Cserehát elzárt, cigány falvaiban...?

Üdvözlettel!
Paksa Sebestyén
2025.03.22-04.27.

forrás:
<https://www.facebook.com/sebestyen.paksa.3>

